

GUILLAUME MUSSO

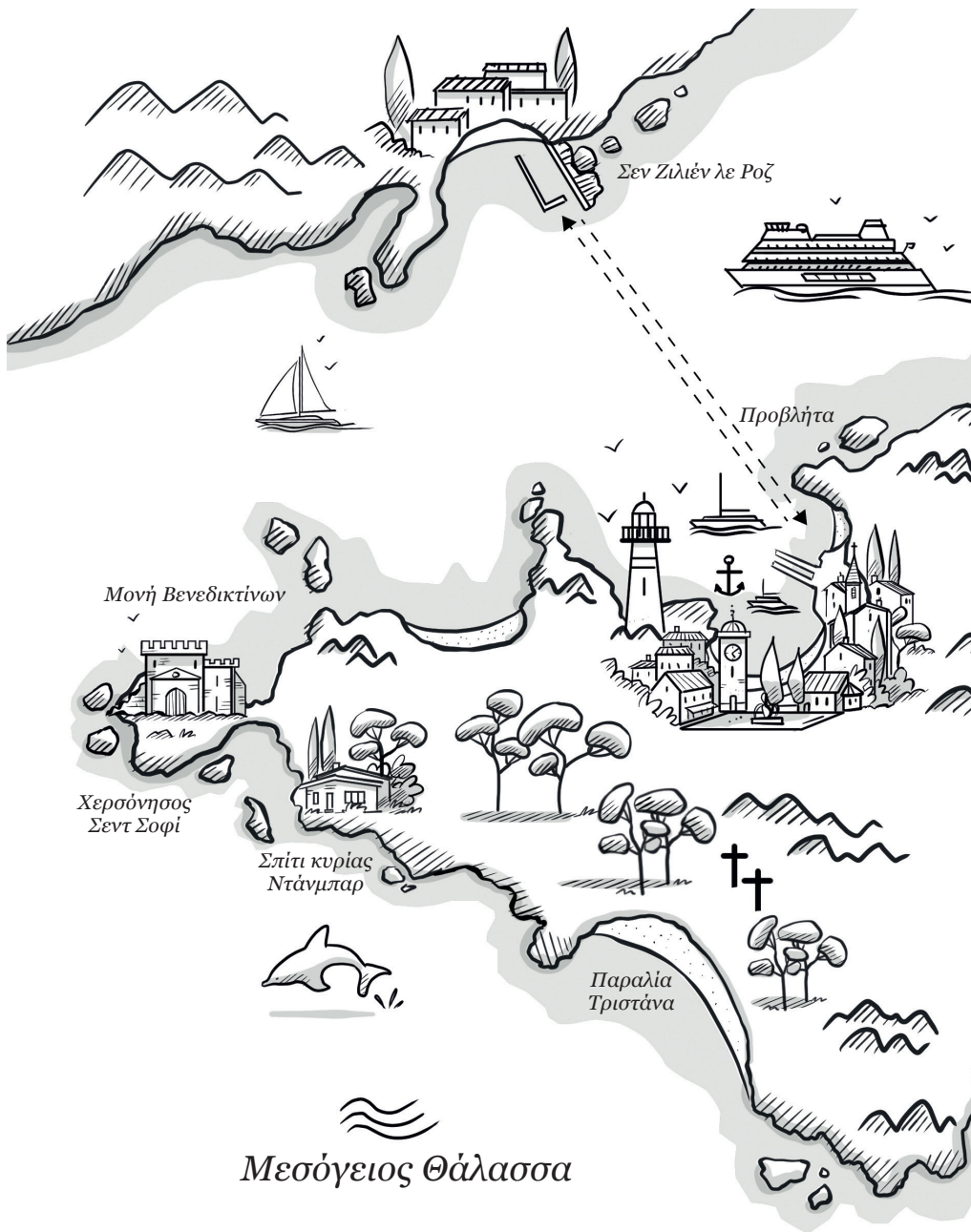
Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

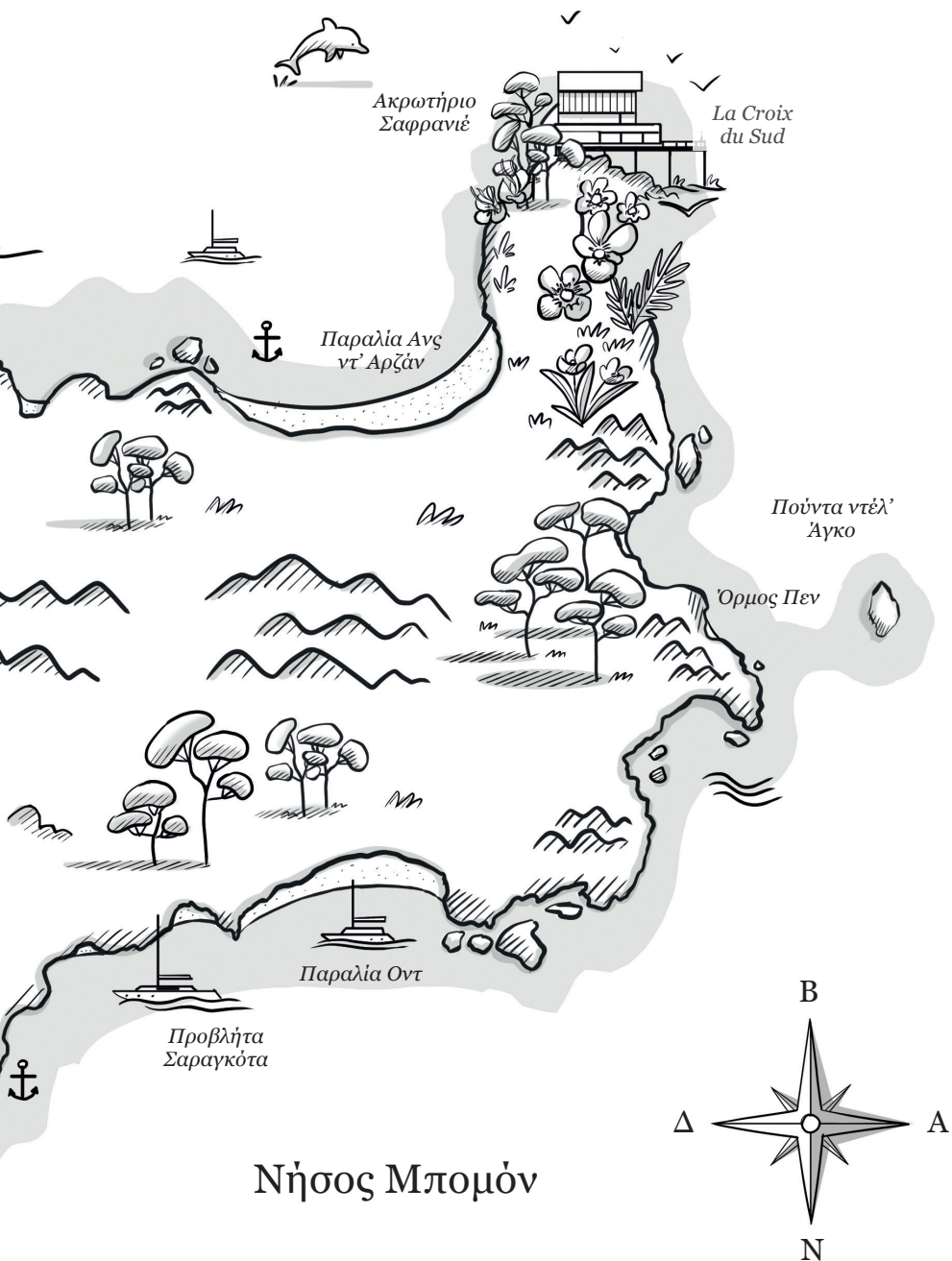
μετάφραση
Εύη Γεροκώστα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΠΤΡΑ

Στον Νατάν

*Για να επιβιώσουμε πρέπει να λέμε ιστορίες.
Ουμπέρτο Έκο
Το Νησί της Προηγούμενης Ημέρας*

Πρόλογος

Το μυστήριο Νατάν Φολ (εφημερίδα *Le Soir* – 4 Μαρτίου 2017)

Απών από τη λογοτεχνική σκηνή εδώ και σχεδόν είκοσι χρόνια, ο συγγραφέας του πασίγνωστου μυθιστορήματος *Παράξενη Λορελάι* συνεχίζει να γοητεύει αναγνώστες κάθε ηλικίας. Απομονωμένος πλέον σ' ένα νησί της Μεσογείου, ο συγγραφέας αρνείται πεισματικά κάθε πρόταση για εμφάνιση στα μέσα. Έρευνα για τον ερημίτη της νήσου Μπομόν.

Το έχουν ονομάσει φαινόμενο Στρέιζαντ:* όσο προσπαθούμε να κρύψουμε κάτι τόσο μεγαλύτερη περιέργεια προκαλούμε γι' αυτό που προσπαθούμε να κρύψουμε.

* Το 2003 ο φωτογράφος Κένεθ Άντελμαν δημοσίευσε στο διαδίκτυο μια συλλογή από 12.000 φωτογραφίες της ακτής της Καλιφόρνια, μία από τις οποίες απεικόνιζε την έπαυλη της Αμερικανίδας ηθοποιού Μπάριμπαρα Στρέιζαντ, η οποία, επικαλούμενη προστασία προσωπικών δεδομένων, μήνυσε τον καλλιτέχνη και τη σχετική ιστοσελίδα. Τον επόμενο μήνα επισκέφθηκαν την ιστοσελίδα, προκειμένου να δουν τη φωτογραφία, περισσότερα από 400.000 άτομα. Έκτοτε η προσπάθεια λογοκρισίας, απαγόρευσης ή απόσυρσης μιας πληροφορίας από το διαδίκτυο με αποτέλεσμα την ευρύτερη διασπορά της ονομάστηκε «φαινόμενο Στρέιζαντ». (Σ.Τ.Μ)

Μετά την αιφνιδιαστική απόσυρσή του από τον κόσμο των γραμμάτων σε ηλικία τριάντα πέντε ετών, ο Νατάν Φολ έπεσε θύμα αυτού ακριβώς του διεστραμμένου μηχανισμού. Η ζωή του Γαλλοαμερικανού συγγραφέα, καλυμμένη από ένα πέπλο μυστηρίου, προκαλεί τις τελευταίες δύο δεκαετίες αμέτρητα σχόλια και κάθε είδους φήμες.

Γεννημένος στη Νέα Υόρκη το 1964 από Αμερικανό πατέρα και Γαλλίδα μητέρα, ο Φολ ζει τα παιδικά του χρόνια στο Παρίσι. Επιστρέφει στις Ηνωμένες Πολιτείες για να ολοκληρώσει τις σπουδές του, αρχικά στην Ακαδημία Φίλιπς κι έπειτα στο Γέιλ. Παίρνει πτυχίο Νομικής και Πολιτικών Επιστημών και συνεργάζεται με ανθρωπιστικές οργανώσεις. Δουλεύει στο πεδίο –κυρίως στο Σαλβαδόρ, στην Αρμενία και στο Κουρδιστάν– στο πλαίσιο αποστολών της Δράσης κατά της Πείνας και των Γιατρών Χωρίς Σύνορα.

Η ΚΑΤΑΞΙΩΣΗ

Το 1993 ο Νατάν Φολ επιστρέφει στη Νέα Υόρκη και εκδίδει το πρώτο μυθιστόρημά του με τίτλο *Παράξενη Λορελάι*. Πρόκειται για την ιστορία ενηλικίωσης μιας έφηβης έγκλειστης σε ψυχιατρείο. Το βιβλίο δεν γίνεται αμέσως γνωστό, όμως μέσα σε μερικούς μήνες τα σχόλια από στόμα σε στόμα –κυρίως στο νεανικό κοινό– φέρνουν το μυθιστόρημα στην κορυφή των πωλήσεων. Δύο χρόνια αργότερα, το δεύτερο βιβλίο του με τίτλο *Μια Μικρή Αμερικανική Πόλη*, ένα πολυφωνικό μυθιστόρημα έκτασης σχεδόν χιλίων σελίδων, χαρίζει στον Φολ ένα βραβείο Πούλιτζερ και

την καταξίωση ως ιδιαίτερη φωνή των αμερικανικών γραμμάτων.

Στα τέλη του 1997 ο συγγραφέας κάνει την πρώτη έκπληξη στον κόσμο της λογοτεχνίας. Εγκαθίσταται στο Παρίσι και εκδίδει το καινούριο του βιβλίο στα γαλλικά. Οι *Κεραυνοβολημένοι* είναι μια τραγική ιστορία αγάπης, αλλά και ένας στοχασμός πάνω στο πένθος, τον εσωτερικό κόσμο και τη δύναμη της γραφής. Γίνεται γνωστός στο γαλλικό αναγνωστικό κοινό κυρίως μετά τη συμμετοχή του σ' ένα ειδικό αφιέρωμα της εκπομπής *Bouillon de culture* μαζί με τους Σαλμάν Ρούσντι, Ουμπέρτο Έκο και Μάριο Βάργας Λίοσα. Τον Νοέμβριο του 1998 εμφανίζεται ξανά στην ίδια εκπομπή και αυτή η συμμετοχή είναι ουσιαστικά η προτελευταία παρουσία του στα μέσα. Εφτά μήνες αργότερα, σε ηλικία μόλις τριάντα πέντε ετών, ο Φολ ανακοινώνει στο Γαλλικό Πρακτορείο Ειδήσεων την αμετάκλητη απόφασή του να σταματήσει να γράφει.

Ο ΕΡΗΜΙΤΗΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΜΠΟΜΟΝ

Από τότε και μέχρι σήμερα ο συγγραφέας δεν έχει αλλάξει στάση. Απομονωμένος στο σπίτι του στη νήσο Μπομόν, ο Φολ δεν έχει δημοσιεύσει κανένα κείμενο και δεν έχει δώσει καμία συνέντευξη. Επίσης, απέρριψε όλα τα αιτήματα προσαρμογής των μυθιστορημάτων του για τον κινηματογράφο ή την τηλεόραση, ακόμα και τις δελεαστικές οικονομικές προσφορές του Netflix και της Amazon.

Εδώ και περίπου είκοσι χρόνια η εκκωφαντική σιωπή του «ερημίτη του Μπομόν» δεν έχει

σταματήσει να προκαλεί φήμες. Για ποιο λόγο ο Νατάν Φολ, στα τριάντα πέντε του και ενώ βρίσκεται στο αποκορύφωμα της επιτυχίας του, αποφασίζει να αποσυρθεί οικειοθελώς από τον κόσμο;

«Δεν υπάρχει μυστήριο Νατάν Φολ», διαβεβαιώνει ο ατζέντης του, Τζάσπερ Βαν Γουίκ. «Δεν υπάρχει κανένα μυστικό που πρέπει να αποκαλυφθεί. Απλώς ο Νατάν βρίσκεται σε άλλη φάση. Έκλεισε οριστικά το κεφάλαιο της συγγραφής και των εκδόσεων».

Όταν τον ρωτήσαμε για την καθημερινότητα του συγγραφέα, η απάντησή του ήταν ασαφής: «Απ' όσο μπορώ να ξέρω, ο Νατάν ασχολείται με προσωπικά θέματα».

«ΑΣ ΖΟΥΜΕ ΚΡΥΜΜΕΝΟΙ ΓΙΑ ΝΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟΙ»

Για να θέσει φραγμό στις πιθανές προσδοκίες του αναγνωστικού κοινού, ο Βαν Γουίκ διευκρινίζει ότι ο συγγραφέας *«τα τελευταία είκοσι χρόνια δεν έχει γράψει ούτε λέξη»*, ενώ δηλώνει κατηγορηματικά: *«Μπορεί η Παράξενη Λορελάι να παρομοιάστηκε με τον Φύλακα στη Σίκαλη, ωστόσο ο Φολ δεν είναι Σά-λιντζερ και στο σπίτι του δεν υπάρχει χρηματοκιβώτιο γεμάτο χειρόγραφα. Δεν θα κυκλοφορήσει ποτέ ξανά μυθιστόρημα με την υπογραφή Νατάν Φολ – ούτε μετά θάνατον. Σας διαβεβαιώνω γι' αυτό».*

Τα λόγια του ατζέντη δεν αποθάρρυναν τους περιέργους, που προσπάθησαν να μάθουν περισσότερα. Μέσα σ' αυτά τα χρόνια πολλοί αναγνώστες και πολλοί δημοσιογράφοι πήγαν στη νήσο Μπομόν για

να ρίξουν μια ματιά στο σπίτι του Φολ. Το βρήκαν ερμητικά κλειστό.

Η καχυποψία απέναντι στους επισκέπτες είναι εμφανής και στους κατοίκους του νησιού, κάτι που δεν προκαλεί μεγάλη έκπληξη σ' έναν τόπο όπου, ακόμα και πριν από την άφιξη του συγγραφέα, όλοι ακολουθούσαν πιστά τη ρήση *«Ας ζούμε κρυμμένοι για να είμαστε ευτυχισμένοι»*.

«Δεν δίνουμε προσωπικά στοιχεία των δημοτών μας είτε είναι διάσημοι είτε όχι».

Αυτή ήταν η μόνη πληροφορία που πήραμε από τη γραμματεία του Δήμου.

Ελάχιστοι είναι οι νησιώτες που εκφράζουν οποιαδήποτε άποψη για τον συγγραφέα. Όσοι δέχτηκαν να μας απαντήσουν δεν θεωρούν αξιοπεριεργή την παρουσία του συγγραφέα της *Παράξενης Λορελάι* στον τόπο τους.

«Ο Νατάν Φολ δεν ζει κλεισμένος στο σπίτι του ούτε στον εαυτό του», διαβεβαιώνει η Ιβόν Σικάρ, σύζυγος του μοναδικού γιατρού του νησιού.

«Τον βλέπουμε συχνά στο Mini Moke του να πηγαίνει για ψώνια στο Ed's Corner, το μοναδικό μίνι μάρκετ της πόλης».

Επίσης, συχνάζει στην παμπ του νησιού, *«κυρίως όταν προβάλλονται αγώνες της Ολυμπίκ Μαρσέιγ»*, αναφέρει ο ιδιοκτήτης.

Ένας θαμώνας μάς είπε τα εξής: *«Ο Νατάν δεν είναι ο αγριάνθρωπος που περιγράφουν οι δημοσιογράφοι. Είναι ένας ευχάριστος τύπος που ξέρει από καλό ποδόσφαιρο και του αρέσει το γιαπωνέζικο*

ουίσκι». Το μόνο που φαίνεται ότι τον κάνει έξαλλο είναι ένα συγκεκριμένο θέμα συζήτησης. *«Αν κάποιος τον ρωτήσει για τα βιβλία του ή για τη λογοτεχνία, είναι σίγουρο ότι θα σηκωθεί και θα φύγει»*.

ΕΝΑ ΜΕΓΑΛΟ ΚΕΝΟ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Πολλοί ομότεχνοι του Φολ εκφράζουν τον απεριόριστο θαυμασμό τους στο πρόσωπό του. Ο Τομ Μπόιντ, συγγραφέας της *Τριλογίας των Αγγέλων*, αναφέρει: *«Του οφείλω κάποια από τα πιο όμορφα συναισθήματα που έχω βιώσει ως αναγνώστης. Είναι ένας από τους συγγραφείς στους οποίους χρωστάω πολλά»*.

Αντίστοιχα εκφράζεται και ο Τομά Ντεγκαλέ, που θεωρεί ότι ο Φολ, με τρία βιβλία πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, δημιούργησε ένα πρωτότυπο έργο που θα αφήσει εποχή.

«Όπως όλους, έτσι κι εμένα με θλίβει το γεγονός ότι αποσύρθηκε από τη λογοτεχνική σκηνή», αναφέρει ο Γάλλος πεζογράφος. *«Η φωνή του Νατάν λείπει από την εποχή μας. Θα ήθελα να ξαναβρεθεί στο προσκήνιο μ' ένα καινούριο μυθιστόρημα, όμως πολύ φοβάμαι ότι αυτό δεν πρόκειται να συμβεί»*.

Ίσως έχει δίκιο. Όμως ας μην ξεχνάμε τη φράση από τον *Βασιλιά Λιρ*, που επέλεξε ο Φολ ως μόντο στο τελευταίο μυθιστόρημά του: *«Όταν δεν πάμε καλά με την τύχη μας [...] για τα βάσανά μας κατηγορούμε τον ήλιο, τη σελήνη και τ' αστέρια...»*

Ζαν-Μισέλ Ντιμπουά

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ
ΠΟΥ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕ ΝΑ ΓΡΑΦΕΙ

Εκδόσεις Calmann-Lévy
Μονπαρνάς 21
75006 Παρίσι

Αρ. πρωτοκόλλου: 379529

Κύριο Ραφαέλ Μπατάιγ
Λεωφ. Αριστίντ-Μπριάν 75
92120 Μονρουζ

Παρίσι, 28 Μαΐου 2018

Αγαπητέ κύριε,

Λάβαμε το χειρόγραφό σας με τίτλο *Η Ζάλη της Κορυφής* και σας ευχαριστούμε για την εμπιστοσύνη που δείξατε στον εκδοτικό οίκο μας.

Τα μέλη της επιτροπής εξέτασαν το έργο σας με ιδιαίτερη προσοχή, δυστυχώς όμως δεν ανταποκρίνεται στο είδος κειμένων που μας ενδιαφέρουν τη συγκεκριμένη περίοδο.

Σας ευχόμαστε να βρείτε σύντομα εκδοτική στέγη.

Με εκτίμηση,
Από τη Γραμματεία

ΥΓ.: Το χειρόγραφο σας θα παραμείνει στα γραφεία μας για έναν μήνα. Σε περίπτωση που θέλετε να σας επιστραφεί μέσω ταχυδρομείου, παρακαλούμε να μας αποστείλετε φάκελο με προσπληρωμένο τέλος.

Το βασικό προσόν ενός συγγραφέα

Το βασικό προσόν ενός συγγραφέα είναι να έχει δυνατά οπίσθια.

Ντανι ΛΑΦΕΡΙΕΡ

Τρίτη 11 Σεπτεμβρίου 2018

1

Ο ουρανός ήταν καθαρός και ο άνεμος φυσούσε με μανία τα πανιά.

Το караβάκι είχε ξεκινήσει από τη Βαρ λίγο μετά τη μία το μεσημέρι και κατευθυνόταν με ταχύτητα πέντε κόμβων προς τη νήσο Μπομόν. Καθόμουν στην τρίτη θέση, κοντά στη γέφυρα, κι έτσι όπως παρατηρούσα τη χρυσαφένια άμμο της Μεσογείου ένιωσα μεθυσμένος από τις υποσχέσεις του απέραντου.

Εκείνο το πρωί έφυγα από το στούντιό μου στο Παρίσι και πήρα το TGV, το τρένο υψηλών ταχυτήτων, των έξι με προορισμό την Αβινιόν. Από την Παπ πήρα λεωφορείο μέχρι την Ιέρ και στη συνέχεια ταξί μέχρι το λιμανάκι Σεν Ζιλιέν λε Ροζ, το μοναδικό σημείο απ' όπου έφευγε караβάκι με προορισμό τη νήσο Μπομόν. Λόγω της νιοστής καθυστέρησης

του τρένου, έχασα το μεσημεριανό δρομολόγιο για μόλις πέντε λεπτά. Καθώς περιπλανιόμουν στην αποβάθρα σέρνοντας τη βαλίτσα μου, ο καπετάνιος ενός ολλανδικού ιστοφόρου που ετοιμαζόταν να φύγει για να μαζέψει τους πελάτες του από το νησί είχε την ευγενή καλοσύνη να μου προτείνει να με πάρει μαζί του.

Ήμουν είκοσι τεσσάρων χρονών και περνούσα μια παράξενη φάση στη ζωή μου. Δύο χρόνια πριν είχα πάρει πτυχίο από μια εμπορική σχολή του Παρισιού, όμως δεν είχα ψάξει δουλειά σχετική με το αντικείμενό μου. Αυτές τις σπουδές τις είχα κάνει μόνο και μόνο για να καθησυχάσω τους γονείς μου, αφού για μένα ήταν ξεκάθαρο ότι δεν ονειρευόμουν μια ζωή γύρω από τις επιχειρήσεις, το μάρκετινγκ ή τα οικονομικά. Τα δύο τελευταία χρόνια είχα κάνει διάφορες ασήμαντες δουλειές για να μπορώ να πληρώνω το ενοίκιο μου και είχα αφιερώσει όλη μου τη δημιουργική ενέργεια στη συγγραφή ενός μυθιστορήματος με τίτλο *Η Ζάλη της Κορυφής*, το οποίο είχε ήδη απορριφθεί από καμιά δεκαριά εκδοτικούς οίκους. Είχα όλες τις απαντητικές επιστολές στον πίνακα πάνω από το γραφείο μου. Κάθε φορά που καρφίτσωνα μία από αυτές πάνω στην επιφάνεια από φελλό ήταν σαν να βύθιζα την καρφίτσα στην καρδιά μου. Ένιωθα απογοητευμένος και, την ίδια στιγμή, ακόμα πιο παθιασμένος με το γράψιμο.

Ευτυχώς η απογοήτευση δεν κρατούσε ποτέ πολύ. Πάντα κατάφερα να πείθω τον εαυτό μου ότι αυτές οι αποτυχίες ήταν προθάλαμος της επιτυχίας. Για να το πιστέψω, έφερνα στον νου μου διάσημα παραδείγματα. Ο Στίβεν Κινγκ είχε πει επανειλημμένα ότι την *Κάρι* την είχαν απορρίψει τριάντα εκδοτικοί οίκοι. Οι μισοί εκδότες του Λονδίνου είχαν κρίνει

τον πρώτο τόμο του *Χάρι Πότερ* «υπερβολικά πολυσέλιδο για παιδιά». Πριν γίνει το πιο ευπώλητο μυθιστόρημα του κόσμου, το *Ντιουν* του Φρανκ Χέρμπερτ είχε λάβει καμιά εικοσαριά επιστολές απόρριψης, ενώ ο Φράνσις Σκοτ Φιτζέραλντ μάλλον είχε κάνει ταπετσαρία τις εκατόν είκοσι δύο αρνητικές απαντήσεις από εκδοτικούς οίκους στους οποίους είχε στείλει τις νουβέλες του.

2

Όμως αυτή η μέθοδος του Κουέ* είχε πλέον ξεπεράσει τα όριά της. Ήθελα να γράψω και δυσκολευόμουν. Δεν με παρέλυε ούτε το σύνδρομο της λευκής σελίδας ούτε η έλλειψη ιδεών, αλλά η ολέθρια αίσθηση ότι η γραφή μου δεν εξελισσόταν και ότι δεν ήξερα προς τα πού ακριβώς έπρεπε να κινηθώ. Χρειαζόμουν μια δεύτερη ματιά στη δουλειά μου, μια καλοπροαίρετη και ειλικρινή γνώμη. Στις αρχές του χρόνου γράφτηκα σ' ένα εργαστήριο δημιουργικής γραφής που οργάνωνε ένας μεγάλος εκδοτικός οίκος. Είχα εναποθέσει πολλές ελπίδες σ' αυτό, πολύ σύντομα όμως το απομυθοποίησα. Ο συγγραφέας που το εμπύχωνε –ο Μπερνάρ Ντιφί, πεζογράφος που γνώρισε μεγάλη επιτυχία τη δεκαετία του '90– ήταν γνωστός ως *μετρ του στυλ*. «*Η δουλειά σας πρέπει να βασίζεται στη γλώσσα και όχι στην ιστορία*», επαναλάμβανε διαρκώς. «*Το κείμενο υπάρχει μόνο και μόνο για να υπηρετεί τη γλώσσα. Ένα βιβλίο δεν πρέπει να έχει άλλο σκοπό πέρα από την αναζήτηση της φόρμας, του ρυθμού, της αρμονίας. Αυτό μπορεί να είναι η μόνη πιθανή*

* Εμίλ Κουέ: μαθητής του Ζίγκμουντ Φρόιντ που ανέπτυξε τη θεωρία της ύπνωσης ως αυθυποβολή και αναγνώρισε ότι η ύπνωση βασικά είναι πάντα μια αυτοϋπνωση. (ΣτΜ)

πρωτοτυπία του, γιατί, από την εποχή του Σαίξπηρ και μετά, όλες οι ιστορίες έχουν γραφτεί».

Τα χίλια ευρώ που είχα ξοδέψει γι' αυτό το εργαστήριο δημιουργικής γραφής –τρεις τετράωρες συναντήσεις– με άφησαν θυμωμένο και άφραγκο. Ίσως ο Ντιφί είχε δίκιο, προσωπικά όμως πίστευα ακριβώς το αντίθετο: το ύφος δεν είναι αυτοσκοπός. Το βασικό προσόν ενός συγγραφέα είναι να ξέρει να κερδίζει τον αναγνώστη του με μια καλή ιστορία, με μια αφήγηση που μπορεί να τον κάνει να νιώσει έξω από τον εαυτό του και να τον παραδώσει στην καρδιά του χαρακτήρα και της αλήθειας των ηρώων του. Το ύφος υπάρχει απλώς για να δίνει ένταση και ζωντάνια στην αφήγηση. Ουσιαστικά ο Ντιφί εξέφραζε την άποψη ενός ακαδημαϊκού συγγραφέα, εμένα όμως με άφηνε παγερά αδιάφορο. Η μόνη άποψη που ήθελα να έχω, η μόνη που είχε σημασία για μένα ήταν αυτή του αιώνιου ειδώλου μου, του Νατάν Φολ. Του αγαπημένου μου συγγραφέα.

Είχα ανακαλύψει τα βιβλία του στο τέλος της εφηβείας μου, σε μια εποχή όπου ο Φολ είχε ήδη σταματήσει να γράφει. Τους *Κεραυνοβολημένους*, το τρίτο μυθιστόρημά του, μου το είχε κάνει δώρο στην τελευταία τάξη η Ντιάν Λαμπορί, η τότε αγαπημένη μου, σαν δώρο χωρισμού. Αυτό το μυθιστόρημα με τάραξε πολύ περισσότερο από την απώλεια αυτού του έρωτα, που ουσιαστικά δεν ήταν έρωτας. Συνέχισα με τα δύο πρώτα βιβλία του, την *Παράξενη Δορελάι* και το *Μια Μικρή Αμερικανική Πόλη*. Ήταν η πρώτη φορά που διάβαζα τόσο δυνατά κείμενα.

Ένιωθα ότι ο Φολ και η μοναδική γραφή του μιλούσαν απευθείας στην καρδιά μου. Τα μυθιστορήματά του έρεαν. Είχαν ζωντάνια, ένταση. Εγώ, που μέχρι τότε δεν θαύμαζα

κανέναν, διάβαζα ξανά και ξανά τα βιβλία του γιατί μιλούσαν για μένα, για τη σχέση μου με τους άλλους, για τη δυσκολία μου να διαχειριστώ τη ζωή μου, για την ευαλωτότητα και την ευθραυστότητα της ανθρώπινης ύπαρξης. Μου έδιναν δύναμη κι έτρεφαν την επιθυμία μου για γράψιμο.

Στα χρόνια μετά την απόσυρσή του, κάποιοι συγγραφείς προσπάθησαν να υιοθετήσουν το στυλ του, να μπουν στον κόσμο του, να μιμηθούν τον τρόπο που έχτιζε τα κείμενα, την ευαισθησία του. Όμως για μένα κανείς δεν κατάφερε να φτάσει στο επίπεδό του. Ο Νατάν Φολ ήταν ένας και μοναδικός. Είτε μας αρέσει είτε όχι, οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι ήταν ξεχωριστός συγγραφέας. Έστω και με μια διαγώνια ανάγνωση μιας σελίδας ενός βιβλίου του, εύκολα καταλάβαινε κάποιος ότι είχε γραφτεί από τον Φολ. Πίστευα πάντα ότι αυτό ακριβώς ήταν η απόδειξη του ταλέντου του.

Ήμουν κι εγώ ένας από εκείνους που προσπάθησαν να αναλύσουν τα μυθιστορήματά του και να ανακαλύψουν τα μυστικά τους. Προσπάθησα να έρθω σε επαφή μαζί του. Παρόλο που δεν ήλπισα ποτέ ότι θα έπαιρνα απάντηση, του έγραφα πολλές φορές μέσω του εκδοτικού του οίκου στη Γαλλία και μέσω του ατζέντη του στις Ηνωμένες Πολιτείες. Του έστειλα μάλιστα και το χειρόγραφο του μυθιστορηματός μου.

Έλεπα, πριν από δέκα μέρες, είδα στην επίσημη ιστοσελίδα της νήσου Μπομόν μια αγγελία για θέση εργασίας. Το La Rose Écarlate, το μικρό βιβλιοπωλείο του νησιού, έφαχνε υπάλληλο. Έστειλα αμέσως το βιογραφικό μου μέσω email και, την ίδια κιόλας μέρα, ο Γκρεγκουάρ Οντιμπέρ, ο ιδιοκτήτης του βιβλιοπωλείου, επικοινωνήσε μαζί μου μέσω Face Time για να μου ανακοινώσει ότι με είχε επιλέξει. Θα

δούλευα για τρεις μήνες. Ο μισθός δεν ήταν κάτι τρομερό, όμως ο Οντιμπέρ μου εξασφάλιζε στέγη και δύο γεύματα τη μέρα στο Fort de Café, ένα από τα εστιατόρια στην πλατεία της πόλης.

Ήμουν ενθουσιασμένος με αυτή τη δουλειά, η οποία, τουλάχιστον απ' όσο μπόρεσα να καταλάβω από τα λόγια του βιβλιοπώλη, θα μου άφηνε χρόνο για γράψιμο σ' ένα εμψυχωτικό περιβάλλον. Ήμουν βέβαιος ότι θα μου έδινε και την ευκαιρία να συναντήσω τον Νατάν Φολ.

3

Ο καπετάνιος έκανε μανούβρα και το σκάφος επιβράδυνε.

«Πρόσω ολοταχώς!» φώναξε κι έδειξε με το σαγόνι του το νησί που φαινόταν στον ορίζοντα.

Η νήσος Μπομόν, που απείχε τρία τέταρτα της ώρας από τις ακτές της Βαρ, είχε σχήμα κρουασάν. Ένα τόξο μήκους δεκαπέντε χιλιομέτρων και πλάτους περίπου έξι. Ένα άγριο και προστατευμένο νησί. Ένα μαργαριτάρι της Μεσογείου, όπου συναντούσε κανείς ορμίσκους με τρκουάζ νερά, πευκοδάση και παραλίες με ψιλή άμμο. Μια Κυανή Ακτή χωρίς τους τουρίστες, τη ρύπανση και το τσιμέντο.

Τις τελευταίες δέκα μέρες είχα περάσει όλο τον χρόνο μου μελετώντας το υλικό που μπόρεσα να βρω για το νησί. Από το 1955 το Μπομόν ανήκε σε μια φιλήσυχη οικογένεια Ιταλών βιομηχάνων, τους Γκαλινάρι, οι οποίοι, στις αρχές της δεκαετίας του '60, επένδυσαν ασύλληπτα ποσά στη διαμόρφωση του νησιού με μεγάλα έργα ύδρευσης και χωματουργικές εργασίες, δημιουργώντας εκ του μηδενός μία από τις πρώτες μαρίνες της περιοχής.

Με τα χρόνια η ανάπτυξη του νησιού προχώρησε

ακολουθώντας ένα ξεκάθαρο σκεπτικό, να μη θυσιαστεί ποτέ η ευημερία των κατοίκων στον βωμό του δήθεν εκσυγχρονισμού. Και για τους νησιώτες η απειλή είχε δύο πρόσωπα: τους κερδοσκόπους και τους τουρίστες.

Για να περιορίσει τις κατασκευές, το δημοτικό συμβούλιο του νησιού υιοθέτησε έναν απλό κανόνα: να ορίσει τον ανώτατο συνολικό αριθμό μετρητών νερού – μια στρατηγική στο πρότυπο της μικρής πόλης Μπολίνας στην Καλιφόρνια–, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι στο νησί να μην ξεπεράσουν ποτέ τους χίλιους πεντακόσιους. Στο Μπομόν δεν υπήρχε μεσιτικό γραφείο. Ένα μέρος των ιδιοκτησιών μεταφέρονταν από οικογένεια σε οικογένεια και οι υπόλοιπες με συμβάσεις ανάθεσης. Όσο για τον τουρισμό, το νησί τον διαχειριζόταν ιδιαίτερα προσεκτικά, πάντοτε σε συνεννόηση με την ηπειρωτική χώρα. Τον χειμώνα αλλά και τη θερινή περίοδο αιχμής υπήρχε μόνο ένα караβάκι, το διάσημο *Téméraire*, το οποίο αποκαλούσαν καταχρηστικά «φέρι» και το οποίο έκανε μόλις τρία δρομολόγια τη μέρα –στις 8 το πρωί, στις 12:30 το μεσημέρι και στις 7 το απόγευμα–, αναχωρώντας από το λιμανάκι του Μπομόν με προορισμό το Σεν Ζιλιέν λε Ροζ. Η διαδικασία επιβίβασης γινόταν όπως παλιά, χωρίς κράτηση και με προτεραιότητα στους κατοίκους του νησιού.

Το Μπομόν δεν ήταν εχθρικό απέναντι στους τουρίστες, απλώς δεν υπήρχε καμία πρόβλεψη για εκείνους. Το νησί είχε όλα κι όλα τρία καφέ, δύο εστιατόρια και μία παμπ. Δεν υπήρχε ξενοδοχείο και τα ενοικιαζόμενα δωμάτια ήταν ελάχιστα. Όμως όσο περισσότερο το νησί αποθάρρυνε τους επισκέπτες τόσο μεγαλύτερο μυστήριο το τύλιγε και τόσο πιο δημοφιλές γινόταν. Εκτός από τους ντόπιους, που ζούσαν εκεί όλο τον χρόνο, κάποιοι πλούσιοι είχαν αγοράσει

εξοχικές κατοικίες. Στο πέρασμα των δεκαετιών αυτό το κομψό, βουκολικό και ήσυχο κομμάτι γης λατρεύτηκε από βιομηχάνους και καλλιτέχνες. Ο διευθυντής μιας high-tech εταιρείας και δυο τρεις εκπρόσωποι της βιομηχανίας οίνου κατάφεραν να αγοράσουν βίλες. Όμως ανεξάρτητα από το επίπεδο φήμης ή πλούτου που διέθεταν, οι κάτοικοι του νησιού διατηρούσαν χαμηλό προφίλ. Η κοινότητα δεν είχε αντίρρηση να αφομοιώσει νέα μέλη, με την προϋπόθεση ότι θα σέβονταν τις αξίες του Μπομόν. Άλλωστε, πολλές φορές οι νεοφερμένοι ήταν οι πιο ένθερμοι υποστηρικτές του τόπου που τους είχε υιοθετήσει.

Αυτό το «μεταξύ μας» προκαλούσε αρκετές κριτικές, ενώ εξόργιζε όσους είχαν «αποκλειστεί» από το νησί. Στις αρχές της δεκαετίας του '80 η σοσιαλιστική κυβέρνηση αποπειράθηκε να εξαγοράσει το Μπομόν, επισήμως με στόχο την κατάταξη της περιοχής, αλλά στην πραγματικότητα για να λήξει το ιδιότυπο καθεστώς του νησιού. Οι αντιδράσεις ήταν μαζικές και η κυβέρνηση αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Από τότε η κεντρική διοίκηση αποδέχθηκε την ιδιαιτερότητα της νήσου Μπομόν. Πράγματι, ο τόπος λίγο πιο πέρα από τις ακτές της Βαρ ήταν ιδιαίτερος. Ένας μικρός παράδεισος με κρυστάλλινα νερά. Ένα κομμάτι της Γαλλίας που δεν ήταν ακριβώς Γαλλία.

4

Μόλις πατήσαμε το πόδι μας στη στεριά, προχώρησα στην αποβάθρα σέρνοντας τη βαλίτσα μου. Η μαρίνα δεν ήταν πολύ μεγάλη, όμως ήταν καλοφτιαγμένη, ζωηρή και όμορφη. Ολόγυρα, σε κάπως αμφιθεατρικό σχήμα, απλώνονταν η μικρή πόλη, σε βαθμίδες με πολύχρωμα σπίτια που

άστραφταν κάτω από το φως. Η λάμψη και η διάταξη τους μου θύμισαν την Ύδρα, που την είχα επισκεφθεί έφηβος μαζί με τους γονείς μου. Λίγο αργότερα, όταν περπάτησα τα στενά και απότομα δρομάκια, ένιωσα ότι βρισκόμουν στην Ιταλία της δεκαετίας του '60. Κι όταν ανέβηκα λίγο ψηλότερα κι αντίκρισα για πρώτη φορά τις παραλίες με τους λευκούς αμμόλοφους, θυμήθηκα τις αμμουδιές της Μασσαχουσέτης. Σ' αυτή την πρώτη επαφή μου με το νησί κι ενώ τα ροδάκια της βαλίτσας μου αντηχούσαν πάνω στις πλάκες που με οδηγούσαν στο κέντρο της πόλης, κατάλαβα ότι η ιδιαιτερότητα και η μαγεία του Μπομόν ήταν ακριβώς αυτός ο μοναδικός συνδυασμός. Το Μπομόν ήταν ένας τόπος χαμαιλέοντας. Ένας τόπος μοναδικός και ανένταχτος, τον οποίο ήταν μάταιο να προσπαθήσει κάποιος να αναλύσει ή να εξηγήσει.

Κατευθύνθηκα βιαστικά προς την κεντρική πλατεία, που θύμιζε πλατεία χωριού. Ξαφνικά είχα την αίσθηση ότι βρισκόμουν σε μυθιστόρημα του Ζιονό. Η Πλατεία Μαρτύρων ήταν το κέντρο του Μπομόν. Μια σκιερή εσπλανάδα, ένας πύργος με ρολόι, ένα μνημείο αφιερωμένο στους νεκρούς, ένα σιντριβάνι κι ένα γήπεδο πετάνκ.*

Κάτω από τις κληματαριές βρίσκονταν τα δύο εστιατόρια του νησιού, το Un Saint Jean Hiver και το Le Fort de

* Στην αρχαία Ελλάδα από τον 6ο αιώνα π.Χ. υπήρχε το κλασικό παιχνίδι ρίψης νομισμάτων, τα οποία στη συνέχεια αντικαταστάθηκαν από επίπεδες πέτρες και αργότερα από πέτρινους βόλους. Αργότερα οι Ρωμαίοι εμπλούτισαν το παιχνίδι προσθέτοντας και μια μπάλα-στόχο την οποία προσπαθούσαν να πλησιάσουν με τους πέτρινους βόλους όσο το δυνατόν περισσότερο. Αυτή η εκδοχή του παιχνιδιού έφτασε στην Προβηγκία από Ρωμαίους στρατιώτες, ναυτικούς αλλά και περιπλανώμενους ταξιδιώτες. Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, οι πέτρινες μπάλες αντικαταστάθηκαν από ξύλινες και το παιχνίδι άρχισε να παίζεται σε διάφορες χώρες της Ευρώπης. Στη Νότια Γαλλία γύρω στο 1910 το παιχνίδι εξελίχθηκε στο *jeu provençal*, τον πρόγονο του σημερινού *pétanque*. (ΣτΜ)

Café, το ένα δίπλα στο άλλο. Στην αυλή του δεύτερου αναγνώρισα τη στεγνή μορφή του Γκρεγκουάρ Οντιμπέρ, που εκείνη την ώρα τέλειωνε το γεύμα του, ένα πιάτο με αγκινάρες. Έμοιαζε με δάσκαλο παλιάς εποχής – γκριζαρισμένο μουσάκι, γιλέκο, τσαλακωμένο λινό σακάκι.

Ο βιβλιοπώλης με αναγνώρισε κι εκείνος. Με προσκάλεσε να καθίσω στο τραπέζι του και με κέρασε λεμονάδα σαν να ήμουν παιδάκι.

«Καλύτερα να σ' το πω αμέσως. Στο τέλος του χρόνου το βιβλιοπωλείο κλείνει», μου ανακοίνωσε χωρίς περιστροφές.

«Πώς κι έτσι;»

«Γι' αυτό έφαχνα υπάλληλο. Για να βάλει μια τάξη, ν' ασχοληθεί λίγο με τα λογιστικά και ν' αναλάβει την τελική απογραφή».

«Δηλαδή βάζετε λουκέτο;»

Κούνησε το κεφάλι και βούτηξε λίγο ψωμί στο υπόλοιπο λάδι.

«Για ποιο λόγο;»

«Δεν με συμφέρει να το κρατήσω ανοιχτό. Τα τελευταία χρόνια η δουλειά πέφτει συνεχώς και αυτό δεν πρόκειται ν' αλλάξει. Ξέρεις φυσικά τι γίνεται. Οι Αρχές στη Γαλλία αφήνουν στην ησυχία τους μόνο τους γίγαντες του διαδικτύου που δεν πληρώνουν φόρους».

Ο βιβλιοπώλης αναστέναξε, απέμεινε για λίγο σκεπτικός κι έπειτα, μοιρολατρικά αλλά και προκλητικά, συμπλήρωσε: «Άλλωστε, ας είμαστε ρεαλιστές: γιατί να μπει κάποιος στον κόπο να πάει σ' ένα βιβλιοπωλείο όταν μπορεί να παραγγείλει ένα βιβλίο με τρία κλικ στο iPhone του;»

«Υπάρχουν πολλοί λόγοι! Προσπαθήσατε να βρείτε αγοραστή;»

Ο Οντιμπέρ ανασήκωσε τους ώμους.

«Κανείς δεν ενδιαφέρεται. Σήμερα δεν υπάρχει τίποτα λιγότερο αποδοτικό από το βιβλίο. Το βιβλιοπωλείο μου δεν είναι το πρώτο που κλείνει και σίγουρα δεν θα είναι το τελευταίο».

Έριξε το υπόλοιπο κρασί στο ποτήρι του και το ήπιε μονορούφι.

«Πάμε να δεις το La Rose Écarlate», είπε, δίπλωσε την πετσέτα του και σηκώθηκε.

Τον ακολούθησα, διασχίσαμε την πλατεία και φτάσαμε στο βιβλιοπωλείο. Στη βιτρίνα, που προκαλούσε τουλάχιστον θλίψη, υπήρχαν βιβλία που σκονίζονταν για μήνες. Ο Οντιμπέρ άνοιξε την πόρτα και παραμέρισε για να περάσω.

Το εσωτερικό του βιβλιοπωλείου ήταν κι αυτό θλιβερό. Οι θεόκλειστες κουρτίνες δεν άφηναν το παραμικρό φως να περάσει. Οι βιβλιοθήκες από καρυδιά είχαν σίγουρα σπλι, όμως φιλοξενούσαν αποκλειστικά κλασικά και πολύ εξειδικευμένα έργα. Ο πολιτισμός στην πιο ακαδημαϊκή μορφή του. Έτσι όπως παρατηρούσα τον Οντιμπέρ, για μια στιγμή τον φαντάστηκα να παθαίνει καρδιακή προσβολή αν κάποιος τον ανάγκαζε να πουλήσει βιβλία επιστημονικής φαντασίας, μυθιστορήματα του φανταστικού ή manga.

«Πάμε να δεις το δωμάτιό σου», είπε και μου έδειξε μια ξύλινη σκάλα στο βάθος.

Το δωμάτιό μου βρισκόταν στον δεύτερο όροφο και ήταν μια μακρόστενη σοφίτα. Ανοίγοντας τις πόρτες-παράθυρα που έτριζαν είχα την ευχάριστη έκπληξη να δω ένα μπαλκονάκι που έβλεπε στην πλατεία. Η εντυπωσιακή θέα στη θάλασσα μου ανέβασε κάπως το ηθικό. Ένας δαίδαλος από δρομάκια ελισσόταν ανάμεσα στις υποκίτρινες πέτρινες κατασκευές κι έφτανε μέχρι την παραλία.

Τακτοποίησα τα πράγματά μου κι έπειτα κατέβηκα ξανά για να με ενημερώσει ο Οντιμπέρ για τις αρμοδιότητές μου.

«Το wi-fi δεν λειτουργεί πολύ καλά», μου είπε και άνοιξε ένα παλιό PC. «Πρέπει να κάνεις συχνά επανεκκίνηση στο κουτί, που βρίσκεται πάνω».

Μέχρι να ξεκινήσει ο υπολογιστής, ο βιβλιοπώλης άναψε ένα μικρό μάτι και γέμισε το δοχείο μιας καφετιέρας.

«Καφέ;»

«Ευχαρίστως».

Ενώ εκείνος ετοιμάζε τον καφέ, εγώ περιηγήθηκα λίγο μέσα στο κατάστημα. Στον πίνακα από φελλό πίσω από το γραφείο ήταν καρφίτωμένα παλιά πρωτοσέλιδα του *Livres Hebdo* από την εποχή που έγραφε ακόμα ο Ρομέν Γκαρί (μπορεί και να υπερβάλλω). Ήθελα να ανοίξω τις κουρτίνες, να μαζέψω τα φθαρμένα πορφυρά χαλιά, να οργανώσω από την αρχή τις βιβλιοθήκες και τους πίνακες παρουσίας των βιβλίων.

Σαν να διάβασε τη σκέψη μου, ο Οντιμπέρ άρχισε να λέει: «Το *La Rose Écarlate* υπάρχει από το 1967. Σήμερα δεν είναι χρυσωρυχείο, κάποτε όμως ήταν θεσμός. Πολλοί συγγραφείς, Γάλλοι αλλά και ξένοι, έκαναν εκδηλώσεις και υπέγραψαν τα βιβλία τους εδώ».

Έβγαλε από το συρτάρι ένα δερματόδετο βιβλίο επισκεπτών και μου το έδωσε να το ξεφυλλίσω. Στις φωτογραφίες αναγνώρισα τον Μισέλ Τουρνιέ, τον Ζ. Μ. Γκ. Λε Κλεζιό, τη Φρανσουάζ Σαγκάν, τον Ζαν ντ' Ορμεσόν, τον Τζον Ίρβινγκ, τον Τζον Λε Καρέ και... τον Νατάν Φολ.

«Θα το κλείσετε όντως;»

«Χωρίς καθόλου τύψεις», απάντησε. «Οι άνθρωποι δεν διαβάζουν πια. Έτσι είναι τα πράγματα».

Εγώ είπα με ύφος: «Ίσως οι άνθρωποι διαβάζουν με διαφορετικό τρόπο, όμως διαβάζουν πάντα».

Ο Οντιμπέρ έκλεισε το μάτι για να σταματήσει το σφύριγμα της καφετιέρας.

«Τέλος πάντων, καταλαβαίνεις τι εννοώ. Δεν σου μιλάω για ψυχαγωγία, σου μιλάω για *πραγματική λογοτεχνία*».

Φυσικά... Η περιβόητη «πραγματική λογοτεχνία»... Πάντοτε ερχόταν μια στιγμή, με ανθρώπους όπως ο Οντιμπέρ, όπου ακούγονταν αυτές οι δύο λέξεις – ή οι λέξεις «πραγματικός συγγραφέας». Όμως εγώ δεν είχα δώσει ποτέ σε κανέναν το δικαίωμα να μου πει τι πρέπει να διαβάσω ή όχι. Και αυτός ο τρόπος που κάποιος αποφάσιζε σαν υπέρτατος κριτής τι είναι λογοτεχνία και τι όχι εγώ το ερμήνευα ως υπέρτατη σοβαροφάνεια.

«Εσύ έχεις γνωρίσει πολλούς πραγματικούς αναγνώστες;» ρώτησε ζωηρά ο βιβλιοθηκονόμος. «Σου μιλάω για ευφυείς αναγνώστες που αφιερώνουν σημαντικό χρόνο στο να διαβάσουν σοβαρά βιβλία».

Χωρίς να περιμένει απάντηση συνέχισε: «Μεταξύ μας, πόσοι πραγματικοί αναγνώστες έχουν απομείνει στη Γαλλία; Δέκα χιλιάδες; Πέντε χιλιάδες; Ίσως λιγότεροι».

«Σας βρίσκω απαισιόδοξο».

«Όχι βέβαια! Πρέπει να το παραδεχτούμε. Βρισκόμαστε σε μια λογοτεχνική έρημο. Σήμερα όλοι θέλουν να γίνουν συγγραφείς, ενώ δεν διαβάζει κανείς».

Για να σταματήσω αυτή την κουβέντα τού έδειξα τη φωτογραφία του Φολ που ήταν κολλημένη στο βιβλίο επισκεπτών.

«Τον Νατάν Φολ τον γνωρίζετε;»

Ο Οντιμπέρ συνοφρυώθηκε και με κοίταξε καχύποπτα.

«Λίγο. Τέλος πάντων, όσο μπορεί κανείς να γνωρίζει τον Νατάν Φολ...»

Μου σέρβιρε ένα φλιτζάνι καφέ που είχε το χρώμα και την υφή μελανιού.

«Όταν ο Φολ ήρθε να υπογράψει βιβλία του εδώ, το 1995 ή το 1996, ήταν η πρώτη φορά που πατούσε το πόδι του στο νησί. Το ερωτεύτηκε από την πρώτη στιγμή. Μάλιστα εγώ τον βοήθησα ν' αγοράσει το σπίτι του, το La Croix du Sud. Όμως στη συνέχεια η επαφή μας ήταν σχεδόν ανύπαρκτη».

«Έρχεται στο βιβλιοπωλείο;»

«Όχι, ποτέ».

«Αν πάω να τον δω, πιστεύετε ότι θα δεχτεί να μου υπογράψει ένα αντίτυπο;»

Ο Οντιμπέρ κούνησε αρνητικά το κεφάλι και αναστέναξε.

«Σε συμβουλεύω να το βγάλεις από το μυαλό σου. Σίγουρα θα σε πυροβολήσει».